

Academic mobility as a factor in Ukraine's integration into the global educational space

Olena Romanova

Kyiv University of Law of the National
Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv
<https://orcid.org/0000-0001-7634-3438>

Abstract. The theses consider the role of academic mobility in the development of the modern higher education system. Key aspects are outlined: improving the quality of education, developing scientific activity, forming intercultural competence, expanding the professional opportunities of students and teachers, as well as the internationalization of education. The legislative and regulatory regulation of academic mobility in Ukraine, various forms of mobility, including credit, degree, vertical, horizontal and virtual, as well as international programs, including Erasmus+, are analyzed.

Keywords: higher education, academic mobility, war, Erasmus+ virtual mobility, international cooperation, internationalization.

Академічна мобільність як чинник інтеграції України до глобального освітнього простору

Олена Романова

Київський університет права
Національної академії наук України, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0001-7634-3438>

Анотація. У тезах розглядається роль академічної мобільності у розвитку сучасної системи вищої освіти. Окреслено ключові аспекти: підвищення якості освіти, розвиток наукової діяльності, формування міжкультурної компетентності, розширення професійних можливостей студентів та викладачів, а також інтернаціоналізація освіти. Проаналізовано законодавче та нормативне регулювання академічної мобільності в Україні, різні форми мобільності, зокрема кредитну, ступеневу, вертикальну, горизонтальну та віртуальну, а також міжнародні програми, зокрема Erasmus+.

Ключові слова: вища освіта, академічна мобільність, війна, Erasmus+ віртуальна мобільність, міжнародна співпраця, інтернаціоналізація.

Академічна мобільність є однією з провідних складових розвитку сучасної системи вищої освіти, оскільки забезпечує інтеграцію університетів у європейський та світовий освітньо-науковий простір. Її значення проявляється в кількох ключових аспектах: підвищення якості освіти, розвиток наукової діяльності, формування міжкультурної компетентності, розширення професійних можливостей студентів та викладачів, а також інтернаціоналізація вищої освіти.

Відповідно до статті 75 Закону України "Про вищу освіту", академічна мобільність – це можливість учасників освітнього процесу (студентів, викладачів, науковців) навчатися, викладати, проходити стажування або проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти чи науковій установі, як в Україні, так і за її межами.

На початкових етапах реалізації Болонського процесу поняття академічної мобільності розглядалося переважно як інструмент створення єдиного європейського

освітнього простору [1]. Такий підхід був спрямований на надання студентам і викладачам можливості навчатися або працювати в різних країнах Європи, сприяючи гармонізації освітніх систем.

Однак із розвитком глобалізаційних процесів академічна мобільність дедалі більше сприймається як засіб підвищення конкурентоспроможності європейської та світової вищої освіти. Сьогодні це поняття охоплює не лише фізичну мобільність, але й віртуальні форми обміну, спільні освітні програми, транснаціональне партнерство та інші формати інтеграції.

Згідно з дослідженнями Чимбай Л. Л., Попкової Л. В. та Ханюк Т. О., в Україні виділяють два основні види академічної мобільності [2, С.36]:

- ступеневу, що передбачає здобуття ступеня в іншому закладі вищої освіти;
- кредитну, яка дозволяє здобути кредити ЄКТС чи відповідні компетентності з подальшим зарахуванням результатів навчання.

Також розрізняють вертикальну мобільність, яка охоплює повний курс навчання в закордонному університеті з отриманням диплома, та горизонтальну, що передбачає навчання в іншому закладі на обмежений час – від одного семестру до року. Важливою сучасною формою є віртуальна мобільність, яка дає можливість навчатися та проводити наукову діяльність дистанційно [3].

Сьогодні Україна переживає складний період воєнного часу, борючись за свій цивілізаційний вибір та прагнучи інтеграції до європейського освітнього й наукового співтовариства [4]. У цьому контексті академічна мобільність стає не лише інструментом професійного та особистісного розвитку, але й важливим чинником підвищення конкурентоспроможності національної системи вищої освіти.

Участь у програмах мобільності відкриває перед студентами та викладачами нові горизонти – від опанування іноземних мов до набуття міждисциплінарних компетенцій і інноваційних знань [5].

Найбільш впливовою є програма Erasmus+ (European Community Action Scheme for the Mobility of University Students) – флагманська освітня програма Європейського Союзу з бюджетом понад 28 мільярдів євро на 2021–2027 роки [6]. Вона підтримує навчальну мобільність, проекти співпраці та розвиток політики у сферах освіти, професійної підготовки, молоді й спорту.

В Україні реалізуються різні напрямки Erasmus+:

КА1 – індивідуальна мобільність студентів, викладачів та молоді через навчання і стажування за кордоном.

КА2 – стратегічні партнерства та альянси знань між університетами, науковими установами, бізнесом і громадськими організаціями [12].

КА3 – підтримка реформ, розвиток політики та гармонізація української освіти з європейськими стандартами.

Модулі Жан Моне – курси й дослідницькі проекти з поглибленого вивчення європейської інтеграції.

Напрямок "Спорт" – міжнародні спортивні ініціативи та розвиток здорового способу життя [12].

Варто зазначити, що сфера академічної мобільності в Україні регулюється низкою важливих нормативних актів: Законом України "Про вищу освіту",

постановами Кабінету Міністрів України №1411 (2011), №227 (2017), №579 (2015) та №599 (2022), Наказом МОН №635 (2013) та іншими [7–11].

Підсумовуючи, академічна мобільність в Україні є потужним інструментом інтернаціоналізації вищої освіти. Вона забезпечує модернізацію навчального процесу, підвищення якості підготовки фахівців, формування європейських цінностей і сприяє інтеграції нашої держави у світовий освітній простір.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про вищу освіту" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Чимбай Л.Л. Інтернаціоналізації системи вищої освіти України на шляху до європейського союзу / Л.Л. Чимбай, Л. В. Попкова, Т. О. Ханюк // "Освітня аналітика України" – 2022. - № 4 (20) - С. 31-48. – Режим доступу: https://science.iea.gov.ua/wpcontent/uploads/2022/12/3_Chimbay_Ko_420_2022_31-48.pdf.
3. Хоминець С.І. Поняття та види академічної мобільності студентів / С.І. Хоминець // Науковий вісник Ужгородського університету – 2019.- Серія: "Педагогіка. Соціальна робота" - випуск 2 (45). - С.223-227.
4. Т. Грубі Реалізація освітніх послуг в умовах воєнного стану: виклики та перспективи (Doctoral dissertation, матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (27 жовтня 2023 року)/уклад. ВСБліхар. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 92-97.).
5. Полянська А.С. Особливості управління проєктом "Міжнародна академічна мобільність" Програми Еразмус+ в умовах війни / А.С. Полянська // Економіка, управління та адміністрування. - 2023. - № 1 (103). С. 57–62.
6. Teicher U. Changes of ERASMUS under the Umbrella of SOCRATES / U.Teicher // Journal of Studies in International Education. – 2001. – № 5. Р. 201–227.
7. Постанова Кабінет Міністрів України "Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань навчання і стажування громадян України за кордоном" від 28 грудня 2011 р. № 1411, м. Київ. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1411-2011-%D0%BF>.
8. Постанова Кабінету Міністрів України "Питання національного інформаційного центру академічної мобільності" від 31 серпня 2011 р. № 924, м. Київ. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/924-2011-%D0%BF>.
9. Наказ Міністерства освіти і науки України "Щодо затвердження Примірного положення про академічну мобільність студентів вищих навчальних закладів України" від 29.05.2013 № 635, м. Київ. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635729-13>.
10. Постанова Кабінет Міністрів України "Про затвердження Порядку реалізації права на академічну мобільність" від 12 серпня 2015 р. №579. м. Київ – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF>.
11. Постанова Кабінет Міністрів України "Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо врегулювання питань академічної мобільності" від 13 травня 2022 р. № 599, м. Київ – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/599-2022-%D0%BF>.
12. Еразмус+. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://erasmusplus.org.ua>.